

lunun da kısas edilerek öldürülmesinin toplumda büyük infiale yol açacağını belirtmesi üzerine Ubeydullah, Hz. Osman tarafından affedildi. Fakat o, Hz. Ali'nin hilâfete geçmesinin ardından öldürüleceği korkusuyla Dimaşk'a kaçıp Muâviye'ye sığındı; Sıffin Savaşı'nda (37/657) onun safında kumandan olarak yer aldı ve bu savaşta öldürüldü. Cesedi karısı Bahriyye bint Hânî eş-Şeybânî'ye teslim edilip defnedildi. Ubeydullah'ın zül'vişâh adlı kılıcını Muâviye satın alarak kardeşi Abdullah b. Ömer'e gönderdi. Ubeydullah'ı kimin öldürdüğü kesinlikle bilinmemekle beraber bu konuda Ammâr b. Yâsir'in ve daha başkalarının adı geçmektedir.

Şarap içtiği gerekçesiyle Ubeydullah'a bir defasında Medine'de Hz. Ömer, bir başka sefer Mısır'da Amr b. Âs tarafından had cezası uygulandığı belirtilmekte, onun Ebû Bekir, Osman, Ümmü İsâ ve isimleri zikredilmeyen daha başka çocukları bulunduğu kaydedilmektedir. Ubeydullah'ın Hz. Ömer, Osman, Ebû Mûsâ el-Eş'arî gibi sahâbîlerden hadis işittiği, Resûl-i Ekrem'den mürsel olarak hadis rivayet ettiği belirtilmekte, ancak İbn Abdülber ne ondan gelen bir rivayeti ne de onun başkasından hadis aldığına dair bir şey bilmediğini söylemektedir (*el-İstifâb*, III, 1010). Bununla birlikte Dimaşk'ın faziletine dair ondan merfû olarak nakledilen bir hadis bulunmaktadır (İbn Ebû Âsım, II, 59). Ubeydullah'tan Abdurrahman b. Ebû Bekir ve Saîd b. Müseyyeb'in hadis naklettiği zikredilmekte, Ebû Abdullah İbn Mende ise onun sahih bir rivayetine rastlamadığını ileri sürmektedir (İbn Asâkir, XXXVIII, 58).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 15-20; Mus'ab b. Abdullah ez-Zübeyrî, *Nesebûl Kureyş* (nşr. E. Lévi-Provençal), Kahire 1982, s. 355-356; Câhiz, *el-Burşân ve'l-Urcân* (nşr. M. Mürsî el-Hülî), Beyrut 1407/1987, s. 92-93; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 187; Belâzürî, *Ensâb* (Zekkâr), III, 101-103; a.mlf., *Fütûh* (Rıdvân), s. 228; Dîneverî, *el-Ahbârü't-tuvâl*, I, 169, 172, 177, 178; İbn Ebû Âsım, *el-Âhâd ve'l-meşânî* (nşr. Bâsım Fay-sal Ahmed el-Cevâbire), Riyad 1411/1991, II, 59; İbn Abdürabbih, *el-İkdü'l-ferid*, VI, 349; İbn Abdülber, *el-İstifâb* (Bicâvî), III, 1010-1012; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (Amrî), XXXVIII, 56-78; İbn Beşkûvâl, *Ğavâmizü'l-esmâ'il-mübheme* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid – M. Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1407/1987, I, 270-271; Mecdüddin İbnü'l-Esir, *el-Muraşşâc* (nşr. Fehmî Sa'd), Beyrut 1412/1992, s. 306; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-ğâbe* (Bennâ), III, 527-529; a.mlf., *el-Kâmil*, II, 489; III, 53, 75-76, 287, 295, 307, 308; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm: 'Ahdü'l-Hulefâ'i'r-râşidin*, s. 568-569; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), V, 52-55; C. F. Robinson, "Ubayd Allâh b. 'Umar", *EP*² (İng.), X, 763.

MUSTAFA ERTÜRK

UBEYDULLAH b. SAÎD

(bk. EBÛ KUDÂME es-SERAHSÎ).

UBEYDULLAH es-SİNDÎ

(عبيدالله السندی)

(1872-1944)

Hintli âlim ve siyaset adamı.

Asıl adı Buta Singh olup 22 Mart 1872 tarihinde Pencap'ta Siyâlkût şehrine bağlı Çıyanvâlî köyünde dünyaya geldi. Doğumundan önce ölen babası anne tarafının telkiniyle Sih dinine girmişti; Ubeydullah da bu dine göre yetiştirildi. 1884'te Mâlîrkotlavî'ye ait *Tuhtetü'l-Hind* adlı kitabın etkisiyle İslâm'a yöneldi. 1887'de müslüman olduğunu açıkladı ve Ubeydullah b. İslâm adını aldı. Ardından Kâdirî ve Nakşibendî tarikatlarından icâzetli Şeyh Muhammed Sıddık Barçondhvî'ye biat etti ve bir süre onun yanında mânevî eğitim aldı. Geleneksel medrese sistemine göre öğrenime başlayan Ubeydullah asıl tahsilini Dârülülûm-i Diyübend'de yaptı. Bu sırada kısa bir süre Kanpûr ve Râmpûr'a gidip oralarda yine aynı ekole bağlı medreselerde ders gördü. Diyübend'de en çok Mahmûd Hasan Diyübendî'nin (Şeyhülhind) hadis derslerinden etkilendi, 1890'da icâzet aldı. Ehl-i hadîs ekolünün kurucusu sayılan Seyyid Nezîr Hüseyin Dihlevî ve onun talebeleri de Sindî'nin hadis hocalarındandır (*et-Temhid*, s. 12-13; Abdullah Legârî, s. 8).

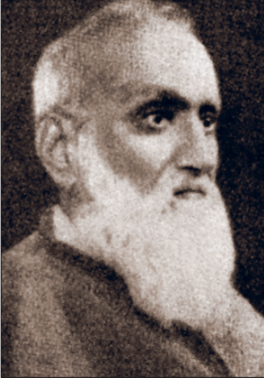
Ubeydullah 1891 yılında Delhi'den ayrıldı; ziyaretine gittiği şeyhinin vefatını öğrenince ikinci halifesi Ebû'l-Hasan Tâc Mahmûd'u ziyaret etti; burada onun arıcılığıyla evlendi. 1897-1898'de tekrar hocası Mahmûd Hasan Diyübendî'nin yanına gitti. Bu defa ondan çeşitli kitaplar okudu. Veliyyullâh ekolü üzerine fikir alışverişinde bulundu. 1901-1902'de arkadaşları ile bir araya gelip Haydarâbâd-Sind yakınlarındaki Gotha Pirçenda'da Dârü'r-reşâd adıyla bir medrese kurdu ve burada ders verdi. Mahmûd Hasan Diyübendî'nin kendisini çağırması üzerine 1909'da Diyübend'e geçti. Aynı yıl Diyübend Medresesi'ne bağlı olarak kurulan ve İngiliz karşıtı faaliyetlerde bulunan Cem'iyetü'l-ensâr'ın idaresini üstlenip burada dört yıl çalıştı. Diyübend Dârülülûmu'ndaki bir kısım hocalar ve idareciler Ubeydullah'ın fikirlerinden rahatsızlık duyuyordu. Büyük bir kısmı yanlış anlamaya dayalı olan bu tavırları yüzünden medresenin bazı ho-

caları ona cephe aldı. Bunun üzerine Mahmûd Hasan Diyübendî kendisini Delhi'ye gönderdi.

İngilizler'in Osmanlı hilâfetine yönelik planları Hint alt kıtasında hoş karşılanmıyordu. Balkanlar'da ve Trablusgarp'ta Osmanlı Devleti'ne karşı başlatılan saldırıların ardından çeşitli siyasî faaliyetler ortaya çıktı. 1913'te Delhi'de kurulan Kur'an Öğretileri Akademisi (Nezâretü'l-maârifî'l-Kur'âniyye) bu çabanın bir ürünü olup kuru-mun başına Sindî getirildi. Mahmûd Hasan Diyübendî ise Hindistan'ın bağımsızlığına yönelik bazı projeleri de gerçekleştirmek niyetindeydi. Bu maksatla Sindî'yi 1915'te Kâbil'e gönderdi. Buradaki yedi yıllık ikameti sırasında askerî ve siyasî faaliyetlerde bulundu, Kâbil'de resmî makamlardan destek gördü. Bu dönemde onun planlamasıyla el-Cünüdü'r-rabbâniyye denilen bir ordu teşkil edildi ve askerî eğitimlere başlandı. Ubeydullah es-Sindî ayrıca Kâbil'de birçok yeni örgüt oluşturdu ve Hindistan'da İngilizler'in ülkeden atılması için kurulan örgütlerin Afganistan'da şubelerini açtı. İngiliz yönetimine son vermek amacıyla yürütülen çalışmalar kapsamında 1 Aralık 1915'te geçici Hindistan hükümeti kuruldu; Hint soylularından Raja Mahendra Pratap'ın hükümet başkanlığına getirildiği bu dönemde Sindî Hindistan işleri bakanı oldu. 1919'da İngiliz-Afgan savaşı sırasında Afganistan dışında bulunan Pratap'ın yerine geçici Hindistan hükümetinin başkanlığını üstlendi. Aynı yıl İngilizler'in Afgan Devleti'ni politik baskı altında tutması, Ruslar'la ilişkiye girmesi ve İran'a yönelik tedbirler alınması sonucunda geçici Hint hükümetinin diplomatik girişimleri beklenen neticeyi vermedi. Bu yüzden Sindî Afganistan'ı terketmek zorunda kaldı. Kasım 1922'de Rusya'ya gitti ve burada resmî sıfatı ile karşılandı. Moskova'da sekiz ay kaldı, Bolşevik yönetimine dair bilgiler edindi. Bu arada siyasî faaliyetlerini sürdürdü; Moskova'da kendisine Mûsâ Cârullah büyük ilgi gösterdi ve onu evinde ağırladı.

Türkiye'ye gitmek isteyen Sindî'yi Rus ve Türk resmî makamları 1923 yılı Ağustosunda gizlice Ankara'ya ulaştırdılar. Burada İsmet Paşa ile görüştü. Mustafa Kemal ile de görüştüğü ve onun Hindistan ve Afganistan'daki müslümanların faaliyetleri olmasaydı Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulamayacağını söylediği belirtilmektedir (Abdullah Legârî, s. 63-64). Ubeydullah es-Sindî daha sonra İstanbul'a geçti ve Ak-saray Horhor'daki Hindîler Tekkesi'nde kal-

UBEYDULLAH es-SİNDÎ

Ubeydullah
es-Sindî

dı (*DİA*, XVIII, 68). Türkler'in uluslar arası bir İslâm üniversitesi açmasını ve İslâm âlemine yeniden öncülük yapmasını istiyordu. Ancak bu maksatla görüştüğü Terakkîperver Cumhuriyet Fırkası'nın yöneticileri Rauf Bey ile Kâzım Karabekir Paşa onun düşüncelerine destek veremeyeceklerini söylediler (*İfâdât u Melfûzât*, s. 54-56). İstanbul'da ülkesiyle ilgili çalışmalarını da sürdüren Sindî bir program geliştirdi; adına Federal Hindistan Cumhuriyetleri Anayasası (The Constitution of the Federated Republics of India) dediği programı 1924'te Urduca bastırıp Hindistan'a ulaştırmaya çalıştı. Ancak İngiliz hükümetinin sıkı takibi yüzünden başarılı olamadı.

Ubeydullah es-Sindî, Haziran 1926'da İstanbul'dan ayrılarak İtalya ve İsviçre'ye gitti. Maksudı o yıl hac mevsiminde Mekke'de düzenlenecek İslâm Konferansı'na katılmaktı, fakat Mekke'ye hac günlerinden sonra ulaşabildi. Burada yaşadığı on üç yıl boyunca zamanını öğretimle geçirdi; hadis ilmine dair bazı kaynaklarla usûl-i fıkıh, fıkıh, tefsir ve Hindistan tarihine dair kitaplar okuttu. Harem-i şerif'te ders verirken Şah Veliyullah ed-Dihlevî'nin *Hüccetullâhî'l-bâliğa'sına*, *el-Muvaṭṭa'* şerhlerine ve diğer kitaplarına öncelik verdi. 1939'da Hindistan'a döndü. Bir süre hocası Şeyhülhind tarafından kurulan Câmia Milliyye İslâmiyye'de ders okuttu. Diyûbendî ekolü yönetiminde gerçekleştirilen Cem'iyet-i Ulemâ-yi Hind'in toplantılarına katıldı. 22 Ağustos 1944'te Bahâvelpûr'a bağlı Dînpûr kasabasında öldü ve burada defnedildi. Medrese eğitimi almasının yanında felsefe, tarih ve siyasetle de ilgilenen Ubeydullah es-Sindî kendini iyi yetiştirmiş, farklı hocalardan aldığı eğitim kişiliğinin gelişmesini sağlamıştır. Ancak onun üzerinde en çok Şah Veliyullah ed-Dihlevî ile Şeyhülhind'in etkisi görülmektedir. Kâdirî ve Müceddidî geleneğine göre tasavvufta ilerlemiş, tarikat âdâ-

bını telkin etme derecesine kadar ulaşmış, şeyhi ona halifelüğünü tescil maksadıyla cüb-be giydirmiştir (*a.g.e.*, s. 16-18).

Ubeydullah es-Sindî, önemli tefsirleri okuyup incelemiş olmasına rağmen eğer Şeyhülhind'den ve Nânevevî'den yararlanmasaydı Kur'an'ı anlama hususunda eski müfessirlerin kendisini hayal kırıklığına uğrattığını belirtmiştir. Ona göre usûl-i fıkıh âlimleri kendi alanlarını sadece ahkâm âyetleriyle sınırlı tuttukları için Kur'an tefsirini kıssacıların, vâizlerin ve efsane düşünürlerinin ellerine terketmiştir (*Şâh Veliyyullâh aor Un kâ Felsefe*, s. 45). Sindî, Cenâb-ı Hakk'ın müteşâbih âyetlerin bilgisini sırf kendine has kılmadığını, en azından Hz. Peygamber'le Cebrâil'i de bu bilgiyle donattığını söyler. Müteşâbihatı Resûl-i Ekrem ve Cebrâil'in yanında âlimlerin de bilmesi ve te'vil etmesi mümkündür (*a.g.e.*, s. 64-66).

Son yüzyılda Hindistan'daki aydınların büyük bir kısmı siyasî, fikrî dalgalanmalar ve sıkıntılar yaşamış, bir yandan alt kütada bin yıldır devam eden köklü bir İslâmî geçmişle, öte yandan hıristiyan Britanya Krallığı vâkiasıyla karşı karşıya gelmişlerdir. Sindî, İngiliz yönetiminin uzun süre Hindistan'da kalamayacağına inanmakla birlikte Hindu faktöründen dolayı geleceğe yönelik bazı endişeler taşıyordu. Zira önceden yönetimde söz sahibi olmayan Hindular artık güçlenmiş ve yönetimi üstlenebilecek bir seviyeye ulaşmıştır. Bu sebeple Hindistan'da ayrı bir devlet kurulması yerine federatif bir yapı önermiştir. Bu noktada Gandi'yi de eleştirmiş, onu millî birlik adına Hindu sistemini yeniden ihya etmeye çabalamakla ve sekiz asırdır bu topraklarda yeni bir anlayışın, yeni bir dilin ve medeniyetin ortaya çıktığını gö-

rememekle suçlamıştır (Ekberâbâdî, s. 39-40). Ubeydullah es-Sindî'ye göre Kureyş'in ve Araplar'ın üstünlüğü, hak ediş temeli üzerine olup ırk temeli üzerine değildir. Bu sebeple hak eden her müslüman gücün hilâfeti üstlenebileceğini, dolayısıyla Osmanlılar'ın hilâfetine de meşrû olduğunu söyler. Mekke'ye gittiğinde Osmanlı aleyhtarı Arap hareketini yeniden inceleme fırsatı bulmuş, çeşitli sebeplerle yeni Arap siyasetine meyledilmemesi gerektiği kanaatine varmıştır (*et-Temhid*, s. 35-36, 48).

Sosyalizme ve komünizme meylettigini gerekçesiyle eleştirilen Sindî, Rusya'daki türden bir sosyalizmi / komünizmi asla benimsemeyen. Çünkü burada insanın ruhî yönü ihmal edilmiş, Allah sistemin dışında tutulmuştur. Kendisi ilk bakışta maddî unsurları itibariyle sosyalizme benzeyen, "sarva-rajya" (yönetimde herkesin söz sahibi olması) adını verdiği bir düşünce ortaya koymuş ve parti programı haline getirmiştir. Buna göre ülke toprakları hiç kimsenin öz malı olmayacak ve işleyebilen herkesin bir usul dahilinde işleme hakkı bulunacaktır. Fabrikalar işçi komiteleri tarafından idare edilecek, ekonomik kalkınma kooperatifler vasıtasıyla yürütülecek, kişilerde biriken fazla mal devletleştirilecek ve halka geri verilecektir. Ubeydullah es-Sindî, toprak politikası konusunda özellikle Hz. Ömer'in fethedilen İrand toprakları için öngördüğü hukukî düzenlemeyi örnek alır (Aziz Ahmad, s. 195-207; Qureshi, s. 314-318; Ekberâbâdî, s. 187-192).

Eserleri. 1. *Zâtî Da'iri*. Kendisiyle ilgili olarak uydurulan bir kısım söylentileri tasahhuh etmek amacıyla Mekke'den ayrılmadan önce kaleme aldığı kısa hayat hikâyesidir (haz. Abdülkuddûs Kâsimî, Lahore 1946, 1947, 1997). 2. *Qur'an-ı Pâk kâ Muṭâlî'a Keysey Kiyâ Câ'ey* (Lahore 1961). Kur'an eğitimi üzerine olup *How to Study the Qur'an* adıyla İngilizce'ye çevrilmiştir (trc. Mukhtar Ahmed Hajano, Karaçi 1997). 3. *Qur'an-ı Kerîm kâ Muḥaddime aor Sûre-i Fâtîha ki Tefsîr* (Karaçi 2008). 4. *İlhâmü'r-rahmân*. Kur'an'ın ilk dört sûresinin tefsirini ihtiva eden eser Mûsâ Cârullah'ın isteğiyle 26 Temmuz 1937 – 13 Ocak 1938 arasında Mekke'de yapılan ve yine onun tarafından yazıya geçirilen Kur'an derslerinin kitap haline getirilmiş şekildedir (bk. bibl.). 5. *el-Maḩâmü'l-maḩmûd*. Sindî'nin Mekke'de Abdullah Legârî'ye imlâ ettiği Urduca Amme cüzü tefsiridir (Haydarâbâd-Sind 1959; Lahore, ts.; Ravalpindi 1995). 6. *Mecmû'a-i*

Ubeydullah es-Sindî'nin mezar taşı kitabesi

Tefâsîr-i İmâm Sîndî (nşr. Beşîr Ahmed Ludhyânevî v.dğr., Karaçi 2009). **7. Qur'ânî Şu'ûr-i İnklâb** (Lahor 1997). **8. et-Temhîd**. Mekke'de Arapça olarak kaleme alınan bu çalışma müellifin temel eserlerinden biridir (bk. bibl.). **9. Şâh Veliyyullâh aôr Un ki Siyâsî Tahrik** (haz. Muhammed Server, Lahor 1942, 1952, 1965). **10. Şâh Veliyyullâh aôr Un kâ Felsefe** (bk. bibl.). **11. Ta'limât-ı Mevlânâ 'Ubeydullâh Sîndî**. 1938-1941 yılları arasında Muhammed Server'in aldığı bilgilerden oluşmaktadır (haz. Muhammed Server, Lahor 1943, 1955). **12. İfâdât u Melfûzât**. Sîndî'nin çeşitli konulardaki görüşlerinin bir arada sunulduğu eser (bk. bibl.) Muhammed Server tarafından kaleme alınmışsa da muhteva itibariyle Sîndî'ye ait olup sağlığında kendisine gösterilmiştir. **13. Kâbil meyn Sât Sâl: Okto-bır 1915-1922, Ek Târîhî Yâddaşt** (Lahor 1955, 1976, 1987). Sîndî'nin bunların dışında hadis, tefsir, fıkıh ve dil ilimlerine dair yayımlanmamış şerh, hâşiye ve ta'lik türü çalışmaları vardır (Suvâtî, s. 85-87; *İDMİ*, XII, 985-986). Ayrıca Şah Veliyyullah ed-Dihlevî'nin *Hüccetullâhî'l-bâliğâ'sını* (Lahor 1950; Karaçi 2010) ve *el-Hayrû'l-keşîr* adlı kitabını (Lahore 1997) Urduca'ya çevirmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ubeydullah Sîndî, *et-Temhîd li-ta'rifî e'immeti'l-tecdîd* (trc. ve nşr. Gulâm Mustafa el-Kâsımî), Câmşûrû 1396/1976, tür.yer.; ayrıca bk. neşredeninin girişi, s. e-ç; a.mlf., *Şâh Veliyyullâh aôr Un kâ Felsefe* (haz. Muhammed Server), Lahor 1944, s. 45, 53, 64-66; a.mlf., *İlhâmü'r-rahmân fi tefsiri'l-Kur'ân 'alâ usûli'l-İmâm Şâh Veliyyullâh ed-Dihlevî* (nşr. Gulâm Mustafa el-Kâsımî), Karaçi, ts. (Beytü'l-hikme), Mûsâ Cârullah'ın girişi, I, 4-5; ayrıca bk. neşredeninin yazısı, I, 334-335; a.mlf., *el-Makâmü'l-mahmûd*, Ravalpîndi 1995, Müftî Saidürrahman'ın taktidimi, s. 1-7; a.mlf., *İfâdât u Melfûzât-ı Hazreti Mevlânâ 'Ubeydullâh Sîndî* (haz. Muhammed Server), Lahor 2005, tür.yer.; Abdülhay el-Hasenî, *Nûzhetü'l-havâtir*, VIII, 303-308; Aziz Ahmad, *Islamic Modernism in India and Pakistan: 1857-1964*, London 1970, s. 195-207; Ishtiaq Husain Qureshi, *Ulema in Politics*, Karachi 1974, s. 249, 314-318; Abdullah Legârî, *'Ubeydullâh Sîndî ki Ser-güzeşt-i Kâbil* (haz. Gulâm Mustafa Han), İslâmâbâd 1980, tür.yer.; Münşî Abdurrahman Han, *Mi'mârân-i Pâkistân*, Lahor 1983, s. 259-286; Abdülhamîd Suvâtî, *Mevlânâ 'Ubeydullâh Sîndî key 'Ulûm u Efkâr*, Gujrânvalâ 1990, s. 79-82, 85-92; Saîd Ahmed Ekberâbâdî, *Mevlânâ 'Ubeydullâh Sîndî aôr Unkey Nakîd*, Lahor 2005, tür.yer.; Detlev Khalid, "Ubayd-Allah Sindhi: Modern Interpretation of Muslim Universalism", *IS*, VIII/2 (1969), s. 107; M. Server v.dğr., "'Ubeydullâh Sîndî", *İDMİ*, XII, 984-986; M. Baha Tanman, "Hindîler Tekkesi", *DİA*, XVIII, 68.

ABDÜLHAMİT BİRİŞİK

UBEYDULLAH b. YAHYÂ

(bk. İBN HÂKÂN, Ebü'l-Hasan).

UBEYDULLAH b. ZİYÂD

(عبيدالله بن زياد)

Ubeydullâh b. Ziyâd b. Ebîh
(ö. 67/686)

Emevî valisi.

28 (648) yılında Basra'da doğdu. Ziyâd b. Ebîh'in oğlu olup annesi Mercâne Fars asıllıdır. Çocukluk ve gençlik dönemlerini babasının 45 (665) yılından itibaren valilik yaptığı Basra'da ve Kûfe'de geçirdi. Babası tarafından elçi olarak Dimaşk'a gönderildiğinde konuşmasında zayıflık ve telifuz bozuklukları bulunduğunu gören Mu-âviye b. Ebû Süfyân'ın tavsiyesiyle Arapça'sını geliştirmeye çalıştı. Babasının ölümünün (53/673) ardından Dimaşk'a gitti ve aynı yılın sonunda Horasan valiliğine tayin edildi. Mâverâünnehir'e ilk ciddi askerî harekâtı yapan Ubeydullah 54 (674) yılında düzenlediği Buhara seferinde 24.000 askerle birlikte Ceyhun (Amuderya) nehri ni geçti ve Buhara hâkimini yenerek şehri ele geçirdi. Yapılan antlaşmaya göre şehrin hâkimii yıllık 1 milyon dirhem ve 2000 savaştı verecekti. Bu sefer esnasında Beykend, Nesef, Râmîten ve Sagâniyân da fethe edildi. Bunlar Mâverâünnehir'de müslümanların gerçekleştirdiği ilk fetihlerdir. Ubeydullah, Buhara'dan Basra'ya dönerken pek çok ganimetle birlikte Türk okçuları da getirmişti. Bu başarısının ardından 55'te (675) ayrıca Basra valiliğine getirilince Türk okçularını Basra'da es-Sikketü'l-Buhâriyye'ye yerleştirdi. Ertesi yıl Horasan valiliğinden azledildi, yerine Saîd b. Osman getirildi. Ubeydullah, Basra'da Hâricîler'le mücadele etti, babası Ziyâd'dan daha sert tedbirler aldı ve çoğunu ölümle cezalandırdı.

60 (680) yılında I. Yezîd'in halifelik makamına geçmesinin ardından Yezîd'e biat etmeyen Hz. Hüseyin'in Medine'den Mekke'ye, oradan Kûfe'ye gitmek üzere hazırlık yapmaya başlaması üzerine Ubeydullah b. Ziyâd'ın valilik hayatında yeni bir sayfa açıldı. Kûfeli taraftarlarının davet ettikleri Hüseyin'in şehirdeki durumu incelemek amacıyla gönderdiği Müslim b. Akil çok sayıda Kûfeli'den Hz. Hüseyin adına biat almıştı. Yeni gelişmeler karşısında gerekli önlemleri alamayan Kûfe Valisi Nu'mân b. Beşîr'i görevden alan Yezîd, Basra vali-

liğine ilâveten Ubeydullah'ı Kûfe valiliğine tayin etti. Ondan Müslim'i ortadan kaldırmasını yahut Kûfe'den çıkarmasını istedi. Kûfe'ye tek başına yüzüne peçe takarak giren Ubeydullah şehir halkı tarafından Hz. Hüseyin zannedilip büyük sevinç gösterileriyle karşılandı. Ubeydullah buna çok öfkeleni ve camide okuduğu hutbede Hz. Hüseyin taraftarlarını tehdit etti, ardından sert tedbirlere başvurdu; kabile reislerini uyardı. Bu durumda Müslim b. Akil nüfuzlu bir kimse olan Hâni' b. Urve'nin evine sığındı. Ubeydullah'ın, Kûfe'li'lerin hac ve umre dışında Hicaz'a gitmesine ve hal-kin Hz. Hüseyin'le irtibat kurmasına engel olmak için Husayn b. Nümeyr et-Temîmî kumandasında 4000 kişilik bir süvari birliğini Kûfe çevresinde görevlendirdiği zikredilmektedir (Dîneverî, s. 243).

Ubeydullah b. Ziyâd, Müslim b. Akil'in faaliyetleri hakkında bilgi edindi ve onun davetine katılanları takibe başladı. Müslim'i evine kabul eden Hâni' b. Urve'nin kendisine karşı bir suikast düzenlemesinden çekinerek onu huzuruna çağırıp sorguya çekti. Müslim'i teslim etmeye yanaşmayan Hâni'e işkence yapıldı ve tutuklandı. Bunu duyan Mezhic kabilesi vali konağının önünde toplandı. Kalabalığı yatıştırmakla görevlendirilen Kadı Şüreyh, Hâni'in bir soruşturma için tutulduğunu, hayatının emniyette olduğunu söyleyince kalabalık dağıldı. Öte yandan Hâni'in tutuklandığını öğrenen Müslim etrafında toplanan 4000 kişiyle valilik konağını kuşattı. Ubeydullah bunları dağıtmak için konağa çağırıldığı yirmi kadar kabile reisinden yararlandı; onlardan, Suriye'den gelecek ordu ile ve karşılaşacakları diğer sıkıntılarla isyancıları korkutmalarını istedi; ayrıca mahallelere gidip kadınları harekete geçirmelerini söyledi. Böylece Müslim'in taraftarlarını dağıttı. Bir eve sığınan Müslim'i ihbar sonucu yakalatıp ortadan kaldırdı, ardından Hâni' b. Urve öldürülerek her ikisinin başı Yezîd'e gönderildi.

Daha sonra Kûfe'deki yeni gelişmelerden habersiz olarak şehre gelmekte olan Hz. Hüseyin'in yolu kesildi. Ubeydullah ona karşı gönderdiği Hür b. Yezîd'e kafilenin müstahkem yerlere sığınmasına engel olmasını ve Fırat nehrinden uzak tutulmasını emretti. Hz. Hüseyin'in kafilesi Kerbelâ'ya ulaştığında burada konaklamaya mecbur edildi (2 Muharrem 61 / 2 Ekim 680). Ubeydullah, ayrıca Ömer b. Sa'd b. Ebû Vakkâs'ı 4000 kişilik bir kuvvetle Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye getirmek üzere gönderdi